

		аргументації.
Поведінкові ігри	<i>TestGorilla</i>	Критичне мислення, логіку та специфічні м'які навички.

Сучасні інноваційні методи оцінки менеджерів роблять процес відбору та розвитку персоналу більш прозорим, швидким і точним. Впровадження AI-рішень та ігрових механік дозволяє компаніям не просто наймати персонал, а формувати стійкі лідерські команди, здатні до трансформацій.

Список джерел:

1. Штепа О.С. Особливості загальної компетентності та її діагностика. Практична психологія та соціальна робота. 2011. № 10. С. 39-49.

2. Звіт за результатами проведеного опитування роботодавців, на підприємствах яких працюють випускники ХНАДУ третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (2023-2024 н.р.). URL:

https://www.khadi.kharkov.ua/fileadmin/P_Standart/anketuvannja/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82_%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D1%86%D1%96__PhD_2023-24_073.pdf

3. Кубінов Р. Нейролінгвістичне програмування у спеціальній психології. Київ: Рівень, 2018. 289 с.

АРХІТЕКТУРНА ІСТОРІЯ АЗЕРБАЙДЖАНУ

Башинар Мерт (Азербайджан)

Науковий керівник – доц., к. пед. н. Семененко І.Є.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

м. Харків, Україна

Архітектура Азербайджану – це унікальне поєднання стародавніх ісламських традицій, європейських стилів періоду «нафтового буму» та футуристичних сучасних проектів. Її розвиток охоплює шлях від

середньовічних оборонних споруд до визнаних світових шедеврів постмодернізму.

Актуальність дослідження архітектурного ландшафту Азербайджану зумовлена унікальним геополітичним розташуванням країни на перетині Сходу та Заходу. Протягом століть азербайджанське зодчество формувалося під впливом зороастрійських традицій, ісламської естетики та європейських стилів. Сьогодні Азербайджан, зокрема його столиця Баку, демонструє приклад «архітектурного стрибка», де середньовічні пам'ятки ЮНЕСКО гармонійно співіснують із параметричною архітектурою світового рівня. Метою статті є аналіз еволюції архітектурних форм та виявлення ключових факторів, що вплинули на сучасне обличчя країни.

Традиційна архітектура Азербайджану сповнена неповторного колориту.

На території Азербайджану колись існували давні держави Атропатена та Кавказька Албанія. Кожне місто Азербайджану несе у собі щось особливе. Центр стародавнього губинського ханства – місто Губа – відомий своїми середньовічними фортецями та мечетями. Одне з найстаріших міст – Шеки – відомий розкішними палацами, деякі з яких сьогодні переобладнані в сучасні готелі.

У містах своєрідний образ створюють численні пам'ятники старовини, середньовічні фортечні споруди та замки, серед яких виділяються замки Апшерона у селищах Мардакянах та Раманах, укріплення Бакинського кремля, унікальна Дівоча башта в Баку, палац шекінських ханів у Нусі, численні старовинні східні лазні, караван-сараї (заїзди для купецьких караванів), пам'ятні мавзолеї.

Азербайджан є однією із територій, де з'явилася цивілізація людства. Причиною цього були насамперед сприятливі природні умови для проживання людей. Як показали результати археологічних розкопок, проведених на території Азербайджану, древні люди, що жили в цих краях, створили численні пам'ятки культури, до яких належить і архітектура.

Архітектура – це історія. Історія людства. Ця історія бере свій початок із природних печер, де проживали первісні люди. На території Азербайджану виявлено величезну кількість таких печер. Прикладами можна назвати печери знайдені на передгір'ях Великого та Малого Кавказу, у Талиських горах, на території нинішньої Нахчіванської АР, Зангіланського, Кельбаджарського, Гедабекського, Ханларського, Шемахинського районів, і нарешті Азихська печера, знайдена на території Фізулі. Дослідження цих печер свідчать про те, що первісні люди, які проживали тут приблизно 1,5 мільйонів років тому, були змушені пристосуватися до умов цих печер.

Становлення біля Азербайджану держави Манна (IX-VII століття до н.е.), а надалі – поява на півночі держави Атропатен призвело до того, що з'явилися закриті міста, було зведено оборонні споруди, величні укріплення.

Пам'ятник-комплекс у районі Гасанли, а також дослідження гробниць, виявлених на скелях на березі озера Урмія, свідчать про те, що починаючи з VII століття тут були поширені житла з балконами. Єдина культова споруда, що дійшла до нашого часу із зразків інших архітектурних споруд того часу, є вогняні мехраби (місце зберігання святого вогню).

Важливі кроки у сфері містобудування були зроблені в період Кавказької Албанії (IV століття до н.е.- VII століття нашої ери). Міцні стіни фортеці міста Габала, водопровід із керамічних труб, оборонна система споруджена з каменю на перевалі Деміргачи (Дербент, «узун диварлар»), Чираггала (VI століття), овальний християнський храм у селищі Лекіт (V-VI століття); базиліка в селі Гум (імовірно VI століття), комплекс храмів у Мінгячевірі (VII століття) та інші знахідки свідчать про високий рівень містобудівної культури у цей період.

З пам'яток архітектури періоду Сасанідів привертає увагу оборонні споруди. Фортеця Бешбармаг, яка починалася біля берегів Каспійського моря і тривала до передгір'я Бабадаг і фортеця Гільгільчай, розташована на території нинішнього Девечинського району, дають певні уявлення про розвиток оборонних споруд в Азербайджані.

Після навалу арабів (VII століття) в Азербайджані була поширена Ісламська релігія і в цьому зв'язку змінився напрямок розвитку архітектури. Головною лінією в архітектурі стало спорудження будівель нового типу – мечетей, медресе, гробниць, караван-сараїв тощо. Найбільшими містами Азербайджану в цей період були Барда, Ардабіл, Марага, Урмія, Шемахи, Шамкур (Шамкір), Шабран, Бейлаган, Гянджа і Нахчіван.

Саме до цього періоду належить перетворення Шемахи, Гянджі та Бейлагана у великі міста. У період розквіту арабського халіфату центром розвитку азербайджанської архітектури було місто Барда. У цьому місті, що зветься у джерелах «Багдадом цих місць», велися великі будівельні роботи, були збудовані численні мечеті, інші культові будівлі, карван-сараї, базари, лазні та інші об'єкти.

У зв'язку з ослабленням халіфату в X-XII століттях та утворенням в Азербайджані дрібних феодальних держав, у X-XII століттях виникли різні архітектурні школи (Аран, Тебріз, Нахчіван, Ширван, Абшерон). Між цими школами була загальна схожість архітектурного стилю. Значна частина будівель, створених майстрами Аранської архітектурної школи (Гянджа, Барда, Бейлаган), була зруйнована потужним землетрусом у Гянджі (1139 р.) і під час навал монгольських загарбників (XIII століття).

У результаті археологічних розкопок, проведених у Гянджі та Бейлагані, були виявлені залишки ряду споруд та будівель. Залишки трьох мостів (XII століття) на Гянджачаї, житлових будинків, лазень та інших об'єктів у Бейлагані дають ясне уявлення про стильові особливості Аранської архітектурної школи.

Виникнення у середині XIII століття держави Ельханідів викликало певне пожвавлення у сфері архітектури. У роки правління засновника династії Ельханідів Хулаку хана (1256-1265 рр.) було зведено обсерваторію в Маразі. З перенесенням столиці держави в Тебріз це місто стало зразковим центром

архітектури та ремісництва. Навколо Тебризу з'явилися такі міста як Аргунія, Газанія і Рашидія.

Характерного східного вигляду надавали містам житлові будинки, складені з каменю або сирій цегли, перекриті плоскими земляними дахами і відгороджені від вулиці високими глухими глинобитними або кам'яними стінами. Старі села Азербайджану були здебільшого багатодворними. У горах вони мали терасоподібний вигляд і були щільно забудовані, як правило, кам'яними будинками з плоскими дахами. Вулиці в таких селищах часом були настільки вузькими, що на них важко могли роз'їхатися два вершники.

Навпаки, на рівнині та в передгір'ях селища мають вільне, розкидане планування та потопають у зелені садів.

Своєрідний варіант житла був поширений на Апшеронському півострові. Житло тут було, як правило, одноповерховим і складалося з житлових і господарських приміщень. Головна відмінність апшеронського будинку полягала в відокремленій кухні, в піднесеній підлозі поряд з якої влаштували піч у формі зрізаного конуса, зверненого широкою основою донизу. Для витяжки диму над кухнею зводили дві потужні конусоподібні труби.

В інших районах переважали одно-двоповерхові будинки з однієї чи двох кімнат, вкопаних у землю. Усі віконні та дверні отвори виходили на передній фасад, над яким зводили широку галерею. І зараз іноді ще будують такі будинки, проте їх уже не заглиблюють у землю, а зводять на високому підпорному цоколі.

Особливий тип житла існував на південно-західних схилах Великого Кавказу, Нухінському, Варташенському і Закатальському районах. Основним будівельним матеріалом у цій географічній зоні служив камінь або сира – цегла без домішки саману – дрібнорубаної соломи, оскільки місцевий ґрунт відрізнявся великою в'язкістю внаслідок високого вмісту в ній алебастру та глини. Велика кількість опадів та особливості господарства (широкий розвиток шовківництва та садівництва) зумовили влаштування над житлом великого

горища та високого скатного даху, під яким розводили шовковичного шовкопряда і сушили фрукти.

У районах, прилеглих до Талиських гор, поряд із наземними двоповерховими будинками під скатною покрівлею існували і дерев'яні житла – турлучні (плетені зовні і всередині обмазані глиною) та зрубні будинки. У приморській низовині, так само як і в деяких інших спекотних районах, при житлі будували особливі вежі для сну та для порятунку від комарів та гнусу. Турлучні будівлі найпростішої форми були поширені також у степових та напівстепових районах міжріччя Кури та Араксу. Кочове населення в Мільсько-Кара-бахскоб степу влітку жило у повстяних наметах різної форми та конструкції, а взимку й у землянках.

Широко було поширене в Азербайджані різьблення по каменю та дереву, що прикрашало деталі житлових будинків. Для вікон, наприклад, робили спеціальні витончені ґрати – шебеку. Їх вирізали з однієї дошки або збирали без допомоги цвяхів та клею із заздалегідь підготовлених тонких дерев'яних пластинок. У різьбленні по каменю, як і в інших видах прикладного мистецтва, переважав геометричний орнамент і стилізоване зображення рослин. Інтер'єри багатих житлових будинків теж прикрашало різьблення, але по алебастру. Різьблення та розпис широко використовуються і в сучасній архітектурі.

У ряді селищ і донині збереглося ще чимало традиційних типів житла, що пояснюється гарною пристосованістю народної архітектури до природно-кліматичних умов та особливостей господарства та побуту місцевого населення.

Список джерел:

1. Бур'янова Ю. Великі очікування, нездійснені мрії: зникаючі багатства архітектури конструктивізму в Україні та Азербайджані. Київ, 2003. – 230 с.:
2. Махмудлу Я. Азербайджан: короткі нариси історії. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2011. – 154 с.